

ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΙΚΗ-ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εννοιολογικές διευκρινίσεις
2. Ζητούμενα
 - Ποιες ανάγκες επιβάλλουν την τεχνοκρατική και ανθρωπιστική εκπαίδευση;
 - Ποιοι οι κίνδυνοι και τα θετικά αποτελέσματα από την τεχνοκρατική εκπαίδευση;
 - Ποια τα θετικά αποτελέσματα της ανθρωπιστικής εκπαίδευσης;
 - Γιατί είναι αναγκαίος ο συνδυασμός της ανθρωπιστικής και τεχνοκρατικής Εκπαίδευση

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

Τεχνοκρατική εκπαίδευση

Στο παρελθόν την τεχνική την ταύτιζαν με τον όρο εκπαίδευση, έτσι υποτιμήθηκε, εφόσον εκπλήρωνε μόνο πρακτικούς στόχους. Αυτό, όμως, προκάλεσε αντιδράσεις, ιδιαίτερα όταν άρχισε η ανάπτυξη του τεχνικού πολιτισμού, με συνέπεια να αντιστραφούν τα δεδομένα και να υποβαθμιστεί η ανθρωπιστική παιδεία.

Έτσι, σήμερα, μιλάμε για επιβολή της τεχνοκρατίας στο χώρο της εκπαίδευσης. Με τον όρο τεχνοκρατία στην εκπαίδευση εννοούμε τη χρήση επιστημονικών μεθόδων και δεδομένων ακόμα και στα θεωρητικά μαθήματα.

Αυτό είναι θετικό και απαραίτητο, γιατί έτσι η μετάδοση της γνώσης συστηματοποιείται και πραγματοποιείται αποτελεσματικότερα.

Όταν όμως ο όρος τεχνοκρατική παιδεία περιορίζεται μόνο στην παροχή τεχνικών, πρακτικών και εξειδικευμένων γνώσεων από το σχολείο εμπεριέχει πολλούς κινδύνους.

Ανθρωπιστική παιδεία

Παλαιότερα εθεωρείτο η μόνη παιδεία. Με τη χρήση του όρου εννοούμε τη μετάδοση γενικών γνώσεων στα άτομα που συμβάλλουν στην καλλιέργεια της ευαισθησίας, της φαντασίας, της δημιουργικότητας, της κριτικής και της ανθρωπιάς του νέου ανθρώπου.

Είναι εκείνη που αποβλέπει /στοχεύει στην ευρύτερη καλλιέργεια και την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ανθρώπου, στον εξανθρωπισμό του. Συνδέεται με τις θεωρητικές σπουδές.

Σκοποί

Επαγγελματική κατάρτιση-εξειδίκευση

Προετοιμάζει και προσανατολίζει τους μαθητές για την ομαλή μετάβαση στην εργασιακή ζωή και την ένταξή τους στον κοινωνικό και οικονομικό βίο.

Συνδέεται άμεσα με την αγορά εργασίας. Βασίζεται στην αντίληψη: «πτυχίο = θέση εργασίας».

Αντιμετωπίζει τη γνώση χρησιμοθηρικά και πρεσβεύει την επαγγελματοποίηση των προγραμμάτων σπουδών.

Θεωρεί βασικό άξονα της γνωστικής διαδικασίας την εξειδίκευση που οδηγεί στην τυποποίηση και την πνευματική μονομέρεια

Σκοπός

Μόρφωση-πνευματική καλλιέργεια

Στοχεύει στην ολόπλευρη και σφαιρική ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή με σκοπό τη διαμόρφωση ανθρώπων με κριτική σκέψη, καλαισθησία και ηθικές αρχές

Αντιμετωπίζει τη γνώση ως αυταξία, αποτελεί βασικό μέσον για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας

Προτάσσει τη διεύρυνση του καθολικού χαρακτήρα της γνώσης έναντι της εξειδίκευσης.

ΠΟΙΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΗΝ ΕΠΙΒΑΛΛΟΥΝ

Τεχνικός πολιτισμός

- Η πρόοδος του τεχνικού πολιτισμού και της επιστήμης- η ευρύτατη διάδοση των ηλεκτρονικών υπολογιστών.
- Η ανάπτυξη των επιστημών, η πληθώρα γνώσεων

Νέες απαιτήσεις στο χώρο της εργασίας

Η τεχνοκρατία στον επαγγελματικό χώρο. Για σωστή κατάρτιση, που θα είναι επαρκής για την εξεύρεση εργασίας και για την εκπλήρωση των επαγγελματικών υποχρεώσεων απαιτείται γνώση του τεχνικού πολιτισμού.

Η ανάγκη της δια βίου εκπαίδευσης

ΠΟΙΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΗΝ ΕΠΙΒΑΛΛΟΥΝ

Τεχνικός πολιτισμός

Η ανισόρροπη ανάπτυξη του τεχνικού εις βάρος του ηθικοπνευματικού πολιτισμού Η ανάγκη αποφυγής της μονομέρειας και της τυποποίησης της ανθρώπινης σκέψης. Είναι ο μόνος τρόπος καταπολέμησης των τεχνοκρατικών αντιλήψεων

Με την ανθρωπιστική εκπαίδευση ο εργαζόμενος αποκτά ολοκληρωμένη προσωπικότητα και δεν εργαλειοποιείται, μπορεί να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, να αναπτύσσει καινοτόμες δράσεις

Πολιτικά προβλήματα

Έλλειμμα δημοκρατίας
Λαϊκισμός
Άνοδος του φασισμού και των ακραίων εθνικιστικών ιδεολογιών
Προπαγάνδα (εμπορική και πολιτική)
Κοινωνικός κομφορμισμός
Μαζοποίηση
Μεσσιανισμός

Κοινωνική-Ηθική κρίση

Κοινωνικά προβλήματα
Ανθρωπιστική κρίση
Εμπορευματοποιημένη τέχνη
Στρατευμένη τέχνη
Παραβίαση του κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας
Βιομηχανία του ελεύθερου χρόνου
Βιομηχανοποιημένος τουρισμός
Διεθνές περιβάλλον-αλληλεπίδραση
Η ανάγκη κατανόησης της σύγχρονης παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

τεχνοκρατική

Πρόγραμμα σπουδών-γνώσεις

Ειδικές γνώσεις
Τεχνογνωσία
Προετοιμασία για ΑΕΙ_ΤΕΙ

ανθρωπιστική

Πρόγραμμα σπουδών-γνώσεις

Δίνει έμφαση στις ανθρωπιστικές σπουδές
Οι γνώσεις αυτές αποκτιούνται:

- με τη μελέτη έργων που δημιούργησαν αναγνωρισμένοι στοχαστές: φιλόσοφοι, ποιητές, καλλιτέχνες, επιστήμονες.
- με τη σπουδή της γλώσσας
- και της λογοτεχνίας -κλασικής και σύγχρονης
- της φιλοσοφίας
- της ιστορίας
- της θεολογίας
- των καλών τεχνών
- των κοινωνικών επιστημών που προσεγγίζουν τα κοινωνικά φαινόμενα με μια ανθρωπιστική διάθεση.

Κίνδυνοι

Άτομο

Μονοδιάστατος προσανατολισμός του ανθρώπου

Ειδίκευση-πνευματική μονομέρεια δεν διευρύνονται οι πνευματικοί ορίζοντες, δεν αντιμετωπίζεται σφαιρικά η ζωή, συρρικνώνεται η κριτική σκέψη, ετεροκαθορισμός, απώλεια ελεύθερης βούλησης.

Επικρατεί ατομισμός, υποχωρεί το πνεύμα συλλογικότητας, συνεργατικότητας.

Καλλιεργείται η νοοτροπία της ήσσονος προσπάθειας, της επιτυχίας με κάθε μέσο.

Προκαλεί κοινωνική και πολιτική αλλοτρίωση

Αδιαφορεί για τα πνευματικά αγαθά

Θετικά αποτελέσματα

Σφαιρική, πολύπλευρη καλλιέργεια της προσωπικότητας του ανθρώπου

Ανάπτυξη κριτικής σκέψης οξύνει την κριτική ικανότητα του ανθρώπου, ώστε να δίνει αυτός λογική εξήγηση σε όσα συμβαίνουν γύρω του, να στοχάζεται, να αποφασίζει ελεύθερα και να εκφράζεται καλά,

Εμπνέει το σεβασμό προς τον άνθρωπο και τα δημιουργήματά του, με τις ανθρωπιστικές αξίες καλλιεργεί το ομαδικό πνεύμα, το αίσθημα της συλλογικότητας, τη συνειδητοποίηση της κοινωνικής προσφοράς της εργασίας.

Συντελεί στη διαμόρφωση ενάρετου ήθους, διδάσκει τις αξίες της εργατικότητας και της τιμιότητας.

Διδάσκει στον άνθρωπο τα δικαιώματα, αλλά και τις υποχρεώσεις που έχει ως πολίτης, να συμμετέχει δηλαδή ενεργά στις πολιτικές διαδικασίες, να αγωνίζεται για την ελευθερία, τη δημοκρατία, την ειρήνη.

Καλλιεργεί την ευαισθησία και την καλαισθησία του ανθρώπου, συμβάλλει στην αναζήτηση δημιουργικών διεξόδων για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου

Εκπαίδευση	Εκπαίδευση
1. Ωφελιμισμός-χρησιμοθηρία στην εκπαίδευση – στόχος δεν είναι η απόκτηση ευρύτερης παιδείας – πνευματικής καλλιέργειας, αλλά η απόκτηση τυπικών προσόντων ή η απόκτηση επιφανειακών γνώσεων που χρειάζονται για την είσοδο του μαθητή σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.	Αναγνώριση της σημασίας όλων των γνώσεων και των μαθημάτων για τη συμβολή τους στη δημιουργία ώριμων, υπεύθυνων και ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων
2. Η αποτυχία του βασικού σκοπού της παιδείας, που είναι η μετάδοση γνώσεων – το σχολείο και κυρίως το λύκειο χάνει τον αυτόνομο εκπαιδευτικό του ρόλο και γίνεται προθάλαμος των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., επικρατεί βαθμοθηρία και αθέμιτος ανταγωνισμός, αναπτύσσονται πελατειακές σχέσεις μεταξύ μαθητών – καθηγητών, κλονίζονται οι σχέσεις μεταξύ συμμαθητών	Ενδιαφέρον για όλες τις μορφές της γνώσης Επιτυγχάνονται οι γενικοί σκοποί της εκπαίδευσης
3. Η αποτυχία και άλλων βασικών στόχων του σχολείου, που είναι: α) ομαλή κοινωνικοποίηση, β) ηθικοποίηση, γ) ολοκλήρωση της προσωπικότητας του μαθητή	Κοινωνικοποίηση Ηθικοποίηση

Θετικά αποτελέσματα

Εξειδίκευση

- αξιοποιούνται οι δημιουργικές και παραγωγικές δυνατότητες του ανθρώπου.
- ειδικότερα ο νέος αποκτά ειδικές επαγγελματικές γνώσεις, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις υψηλές απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς εργασίας.
- αυξάνεται η παραγωγικότητα και, κατά συνέπεια, η ποσότητα, αλλά και η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων.
- είναι δυνατή η εκμετάλλευση των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πηγών.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ

Ανθρωπιστική παιδεία ή τεχνοκρατική εκπαίδευση;

Εδώ και μερικές δεκαετίες ένα κεντρικό ζήτημα που αφορά στο εκπαιδευτικό μας σύστημα και προβληματίζει πολιτική ηγεσία, εκπαιδευτικούς, γονείς και μαθητές είναι η κατεύθυνση που αυτό θα πρέπει να ακολουθήσει. Ένα δίλημμα ανάμεσα σε δυο εκπαιδευτικούς πόλους, τον ανθρωπιστικό από τη μια και τον τεχνοκρατικό, τεχνολογικό από την άλλη. Με άλλα λόγια, ανθρωπιστική ή αυστηρά εξειδικευμένη και τεχνοκρατική παιδεία;

Όταν το δίλημμα τίθεται με αυτό τον απόλυτο τρόπο, καθώς αντιπαραθέτει τον ανθρωπιστικό λόγο με την τεχνοκρατική συγκρότηση, τότε μια απάντηση το ίδιο απόλυτη θα περιέπλεκε μάλλον παρά θα έλυne το πρόβλημα. Υπάρχει και η λύση της σύνθεσης των δύο τάσεων. Μια ισόρροπη και αρμονική, όσο γίνεται, συνύπαρξη ανθρωπιστικού και τεχνοκρατικού πνεύματος. Λύση η οποία φαίνεται ικανή να δώσει απάντηση στις ανάγκες του συγχρόνου ανθρώπου.

Μολονότι, όμως, από τα πράγματα επιβάλλεται μια σύνθεση ανθρωπιστικής και τεχνοκρατικής παιδείας, δυστυχώς η εκπαίδευση στην Ελλάδα δεν έχει κατορθώσει να ισορροπήσει αυτούς τους δυο πόλους. Γι' αυτό, ουσιαστικά δεν έχουμε κατορθώσει να διαμορφώσουμε ανθρώπους με ανθρωπιστική παιδεία ούτε, όμως, και να τους καταρτίσουμε με αυστηρή εξειδίκευση και τεχνοκρατικό τρόπο σκέψης.

Η αιτία είναι ότι το σχολείο δε λειτουργεί ως αυτόνομη μονάδα εκπαίδευσης, αλλά, υποταγμένο στις απαιτήσεις του εξεταστικού συστήματος, έχει μετατραπεί σε κέντρο εκπαίδευσης υποψήφιων φοιτητών. Εφόσον, λοιπόν, το εξεταστικό σύστημα θα επιβάλλει στο σχολείο τη «λογική» του και αυτό με τη σειρά του θα την αναπαράγει, δε φαίνεται να υπάρχει ευοίωνη προοπτική.

Είναι απαραίτητο, επομένως, το σχολείο να αποκτήσει την αυτοτέλεια του, γιατί μόνο έτσι θα μπορέσει να διαμορφώσει προγράμματα και εκπαιδευτικές διαδικασίες που θα υπηρετούν τις ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου για επαγγελματική σταδιοδρομία, κριτική σκέψη και ευαισθησία σε θέματα αρχών. (Σ. Κούτρας, Πειστικός Λόγος, Α', σ. 439-440)

Ανθρωπιστική παιδεία και εκπαίδευση

Ιστορικά στοιχεία

Η παιδεία ως ιδέα και ως πράξη είναι κατόρθωμα του ελληνικού πολιτισμού και αφορά στην πνευματική ολοκλήρωση του ανθρώπου. Πρόκειται για την κλασική περί παιδείας αντίληψη που συγκρότησαν οι δημιουργίες και τα οράματα του αρχαίου ελληνικού κόσμου και πολιτισμού ως την υψηλότερη ανθρωπινή αξία. Κανένας άλλος πολιτισμός δεν προέβαλε και δεν μετέδωσε σε οικουμενική βάση το βίωμα της πνευματικής του παράδοσης ως ιδανικό παιδείας, ευθύνης για τον κόσμο και τον άνθρωπο. Η επαφή του ρωμαϊκού κόσμου με τον ελληνιστικό πολιτισμό σήμανε και την υιοθέτηση της ελληνικής παιδείας. Η δημιουργία του όρου ανθρωπιστικές σπουδές ή ανθρωπιστική παιδεία έχει τις ρίζες της στην απόδοση της ελληνικής λέξης παιδεία με τον λατινικό όρο *Humanitas*, ακριβώς γιατί στόχος της ελληνικής παιδείας υπήρξε η καλλιέργεια της αρετής του ανθρώπου. Η σπουδή των ελεύθερων τεχνών των Ελλήνων, *artes propriae humanitatis*, (ρητορική, διαλεκτική, ποίηση, λογοτεχνία, φιλοσοφία κλπ.) αποτέλεσε το περιεχόμενο μιας γενικής παιδείας, απαραίτητης για την ενεργό συμμετοχή των ελεύθερων ανθρώπων στην πολιτική και κοινωνική ζωή. Η ανθρωπιστική παιδεία, που αποτελεί πλέον μια πολύτιμη κληρονομιά του ευρωπαϊκού πολιτισμού, προέκυψε σαφώς μέσα από το ρεύμα της Αναγέννησης και έχει μια μεγάλη ιστορική διαδρομή.

[...]

Από την Αναγέννηση ως την Μεταρρύθμιση η γνώση και η αρετή γίνεται

ατομική υπόθεση που θρεύει την χρηστική αποτελεσματικότητα. Ο ατομικισμός αυτός ως νέα μέθοδος σκέψης επέφερε μια πρωτόγνωρη σχέση του ανθρώπου με την φύση και τον κόσμο, γεγονός που οδήγησε στην ανάπτυξη της επιστημονικής σκέψης παράλληλα με την ανθρωπιστική, προλειαίνοντας το έδαφος για την εμφάνιση του Διαφωτισμού και της βιομηχανικής επανάστασης. Ήδη, όμως, από τον 17ο αι. ξέσπασε αρχικά στη Γαλλία και κατόπιν στην Αγγλία η περίφημη διαμάχη των «Αρχαίων» με τους «Σύγχρονους». Το αίτημα για παραμερισμό των κλασικών γραμμάτων προς όφελος των γνώσεων της σύγχρονης ζωής, των φυσικών φαινομένων και των κοινωνικών θεσμών φανέρωσε τα αδιέξοδα και ένα είδος αποτελμάτωσης της ανθρωπιστικής παιδείας στον ευρωπαϊκό χώρο.

[...]

Ήδη, όμως, από τον 19ο αι. η άνοδος της αστικής τάξης, οι νέες ανάγκες της αναπτυσσόμενης βιομηχανικής κοινωνίας, ο θετικισμός και η έκρηξη των φυσικών επιστημών, κλονίζουν την κυριαρχία των κλασικών σπουδών. Χρήσιμες γνώσεις στην εκπαίδευση είναι μόνο οι επιστημονικές γνώσεις, δηλαδή, οι βιολογικές, οι φυσικές και οι κοινωνικές. Οι κλασικές σπουδές δεν βοηθούν την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο που είναι τόσο απαραίτητη για τη σύγχρονη ζωή.

Από τον 20ο αι. παγιώθηκε πλέον η μανιχαϊστική διχοτόμηση του πολιτισμού σε επιστημονικό-τεχνολογικό και σε ανθρωπιστικό, ανάμεσα στην πρόοδο, την ανάπτυξη και το μέλλον και στην παράδοση, τη συντήρηση και το παρελθόν. Η καθιέρωση της δευτεροβάθμιας ως υποχρεωτικής, μαζικής και δημοκρατικής εκπαίδευσης, η ραγδαία διογκούμενη γνώση των θετικών επιστημών, η απόλυτη εξειδίκευση και ο εκβιομηχανισμός της πανεπιστημιακής έρευνας, η σύνδεση της εκπαίδευσης με τον καταμερισμό εργασίας, η ολοένα αυξανόμενη κυριαρχία της μαζικής κουλτούρας στη ζωή των ανθρώπων, τα βιομηχανικά πολιτιστικά δημιουργήματα - κατά κανόνα χαμηλής στάθμης - και τώρα πλέον η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, θέτουν σε συνεχή αμφισβήτηση και περιθωριοποιούν την αντίληψη των ανθρωπιστικών σπουδών στην εκπαίδευση αλλά και στην κοινωνική και πολιτική ζωή.

Περιεχόμενο

Περιεχόμενο της ανθρωπιστικής παιδείας είναι όλα τα δημιουργήματα του ανθρώπινου πολιτισμού. Δίπλα στα παραδοσιακά αντικείμενα της σπουδής στη γλώσσα και τη λογοτεχνία (αρχαία και σύγχρονη), στη σπουδή της φιλοσοφίας, της ιστορίας, της θεολογίας, των καλών τεχνών, των κοινωνικών επιστημών, οι ανθρωπιστικές σπουδές είναι ανάγκη να διαλέγονται και να προσλαμβάνουν στοιχεία και από τις θετικές και τεχνολογικές επιστήμες.

Αναγκαιότητα επανεισαγωγής της ανθρωπιστικής παιδείας στη μέση εκπαίδευση

[...]

Οι ανθρωπιστικές σπουδές στην εκπαίδευση, ως ολόπλευρη μόρφωση και καλλιέργεια της προσωπικότητας των νέων, πραγματοποιούνται μέσα από ένα σύνολο γνώσεων και η αξία τους έγκειται στη συμβολή τους για την κοινωνική, πνευματική και αισθητική ανασυγκρότηση με οδηγό τη δημιουργική συνέχεια της πολιτισμικής παράδοσης.

-Η συστηματική επανεισαγωγή της ανθρωπιστικής παιδείας ιδιαίτερα για μας τους Έλληνες συνιστά καθολική απαίτηση για ποιότητα ζωής και αποτελεί όχι μια φολκλορικού τύπου απόδοση τιμής στο ένδοξο μας παρελθόν αλλά κυριολεκτικά μια στρατηγική του μέλλοντος. Βιώνουμε σαν κοινωνία οξύτατο το πρόβλημα της δραματικής πτώσης του επιπέδου της κατά κεφαλήν παιδείας με επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή, στην οικονομία, στην πολιτιστική ταυτότητα και ιστορική μνήμη αλλά κυρίως και κατεξοχήν στην ποιότητα της ζωής

-Η επανεισαγωγή της ανθρωπιστικής παιδείας, πέρα από την εκπλήρωση του αιτήματος για μορφωτική αυτοτέλεια της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στοχεύει και ως προϋπόθεση για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρέχοντας τις βασικές ανθρωπιστικές γνώσεις στον μελλοντικό πτυχιούχο και επιστήμονα

-Η ύπαρξη της ανθρωπιστικής παιδείας όχι μόνο δεν περιορίζει τις δυνατότητες των ανθρώπων για εξειδίκευση, όπως διατείνονται οι παντός είδους τεχνοκράτες, αλλά, αντίθετα, ενισχύει την ικανότητα ευέλικτης προσαρμογής στις προκλήσεις της εποχής μας.

-Στο κατώφλι της τρίτης χιλιετίας, η ελληνική εκπαίδευση χρειάζεται να υπερβεί το ψευδοδίλλημα μεταξύ ανθρωπιστικής παιδείας και εξειδικευμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Είναι ανάγκη η δευτεροβάθμια εκπαίδευση να επαναπροσλάβει ως κύριο άξονά της την ανθρωπιστική παιδεία ως συνιστώσα όλων των μαθημάτων της, καταργώντας τις μεταξύ τους διαχωριστικές γραμμές. Αξίες και πολιτισμό, στάση ζωής και νόημα βίου που προκύπτει από την βαθύτερη κατανόηση του κόσμου και του ανθρώπου εμπεριέχουν όλα τα μαθήματα του σχολείου

Αναγκαιότητα επανεισαγωγής της ανθρωπιστικής παιδείας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

- Είναι άκρως ανησυχητικό το γεγονός, της απόλυτης εξειδίκευσης και της εκβιομηχάνισης της πανεπιστημιακής γνώσης και έρευνας, της σταδιακής μετατροπής των πανεπιστημίων σε τριτοβάθμια κυβερνοσχολεία πληροφοριοδομών που θα εξυπηρετούν τα ποικίλα επιχειρηματικά συμφέροντα.

-Η τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να ενσωματώσει στα προγράμματα σπουδών της σειρά μαθημάτων με ανθρωπιστικό και κριτικό για τις επιστήμες περιεχόμενο. Η εισαγωγή ανθρωπιστικών προσεγγίσεων στις θετικές και τεχνολογικές επιστήμες μοιάζει ίσως με ένα πολύπλοκο πρόβλημα. Η αναθεώρηση της παραδοσιακής πλάνης, ότι, δηλαδή, η ανθρωπιστική παιδεία είναι ευθύνη αποκλειστικά των ανθρωπιστικών επιστημών, θα επιτρέψει την συμπερίληψη των ανθρωπιστικών αρχών στις θετικές και τεχνολογικές επιστήμες. Μια τέτοια γόνιμη και δημιουργική σύνθεση δεν θα γίνει με τεχνοκρατικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις αλλά με ριζικούς επαναπροσδιορισμούς της παιδείας, συνδέοντάς την με την παράδοση αυτού του τόπου, τη σύγχρονη ζωή και τις πολύπλευρες εκδηλώσεις της.

(Του Σταύρου Γιαγκάζογλου, συμβούλου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου)

ΚΡΙΤΗΡΙΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ: Η ανθρωπιστική παιδεία	Θέματα-πληροφορίες Λογικές σχέσεις
<p>Οι ανθρωπιστικές σπουδές, η ανθρωπιστική παιδεία και η θέση τους στα σχολικά προγράμματα των σύγχρονων κοινωνιών αποτελούν σήμερα ένα από τα πολυσυζητημένα θέματα μεταξύ των μάχιμων εκπαιδευτικών, των φιλοσόφων της εκπαίδευσης και των ειδικών που καθορίζουν την εκπαιδευτική πολιτική κάθε χώρας. Η ιστορία τους είναι συνυφασμένη με την ιστορία της Ευρωπαϊκής εκπαίδευσης και τη σύγκρουση των πολιτιστικών αξιών που προσπαθούν να κυριαρχήσουν στην εκπαίδευση του Δυτικού κόσμου. Πρόκειται για ένα θέμα πλατύ και εξαιρετικά σύνθετο, το οποίο έχει δημιουργήσει μια σειρά από προβληματισμούς που εναγώνια ζητούν λύση.</p> <p>Στην ιστορία της εκπαίδευσης για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα είχαμε συνηθίσει να ταυτίζουμε τις ανθρωπιστικές σπουδές με την αρχαιογνωσία ή τις κλασικές σπουδές, δηλαδή με τη μεγάλη εκπαιδευτική παράδοση που από την Αναγέννηση μέχρι την αυγή του 20ου αιώνα κυριάρχησε στη δυτική εκπαίδευση. Βλέπουμε όμως ότι η κυριαρχία των κλασικών σπουδών (που απευθυνόταν σε έναν περιορισμένο αριθμό σπουδαστών της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), οι οποίες θεωρούνταν μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα θεματοφύλακες της ανθρωπιστικής παιδείας, στον αιώνα μας, εποχή της μαζικής δημοκρατικής εκπαίδευσης, κλονίζεται και με σχετικά γοργούς ρυθμούς χάνει την πρωτοκαθεδρία της στα σχολικά προγράμματα της σύγχρονης εκπαίδευσης. Αυτό το γεγονός φαίνεται ευδιάκριτα με την εισαγωγή άλλων τύπων γνώσεων, οι οποίες σταδιακά γίνονται κύριος κορμός των διαφοροποιημένων πια αναλυτικών προγραμμάτων της δημόσιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης.</p> <p>Όταν μελετάμε την ιστορία της εκπαίδευσης του 20ου αιώνα και ιδιαίτερα ό,τι αφορά τις ανθρωπιστικές σπουδές, συναντάμε μια ομάδα γνώσεων που, όπως οι προηγούμενες, έχουν ως αντικείμενο μελέτης και προβληματισμού τους τα δημιουργήματα του ανθρωπίνου πνεύματος. Πρόκειται για τις γνώσεις εκείνες που συμβάλλουν στην καλλιέργεια της ευαισθησίας, της φαντασίας, της δημιουργικότητας, της κριτικής και της ανθρωπιάς του νέου ανθρώπου. Ειδικότερα μπορούμε να συμφωνήσουμε με τους θεωρητικούς των ανθρωπιστικών σπουδών ότι σε γενικές γραμμές και χωρίς καμία διάθεση αξιολογικής ιεράρχησης, αυτές οι γνώσεις είναι: η σπουδή της γλώσσας και της λογοτεχνίας – κλασικής και σύγχρονης-, της φιλοσοφίας, της ιστορίας, της θεολογίας, των καλών τεχνών και ακόμα αυτών των κοινωνικών επιστημών που προσεγγίζουν τα κοινωνικά φαινόμενα με μια ανθρωπιστική διάθεση.</p> <p>Όμως ακόμα και αυτή η διευρυμένη αντίληψη των ανθρωπιστικών σπουδών στην εκπαίδευση του 20ου αιώνα έχει δεχτεί και εξακολουθεί να δέχεται μια σειρά από επιθέσεις οι οποίες έχουν κλονίσει τη θέση τους και τις θέτουν υπό αμφισβήτηση τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην πολιτική ζωή. Η τεράστια αύξηση της γνώσης και ιδιαίτερα της επιστημονικοτεχνικής έχουν γίνει οι «νέες θεότητες» αυτού του αιώνα. Οι θεότητες αυτές, με το κύρος που έχουν αποκτήσει στις σύγχρονες κοινωνίες, μπορούν και διεκδικούν όλο και περισσότερο χώρο και χρόνο στα προγράμματα σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.</p>	

Από την άλλη μεριά βλέπουμε την όλο και αυξανόμενη κυριαρχία της μαζικής κουλτούρας πάνω στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου. Βλέπουμε δηλαδή ότι τα βιομηχανικά πολιτιστικά δημιουργήματα, κατά κανόνα χαμηλής ποιοτικής αξίας, **επιδρούν** καταλυτικά πάνω σε αυτές τις μοναδικές ανθρώπινες ιδιότητες, όπως είναι η αλήθεια, η ευαισθησία, η δημιουργικότητα, η ομορφιά, η αγάπη και η αναζήτηση της ποιότητας, που αιώνες τώρα ποιητές, φιλόσοφοι και καλλιτέχνες προσπαθούν να εκφράσουν με το έργο τους.

Αλλά το πρόβλημα δε βρίσκεται μόνο σε αυτές τις επιθέσεις ενάντια στις ανθρωπιστικές σπουδές. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια έντονη δυσπιστία από κριτικούς του πολιτισμού μας σχετικά με την αξία της ανθρωπιστικής παιδείας, έτσι όπως προσφέρθηκε στο παρελθόν και εξακολουθεί να προσφέρεται ως τώρα.

Η κριτική αυτή ξεκινά από τη συνειδητοποίηση ότι όλη η φρίκη των δυο παγκοσμίων πολέμων καθώς και όλες οι άλλες μορφές πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής βαρβαρότητας που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη ιστορία, έχουν ως πρωταγωνιστές ανθρώπους που είχαν εκπαιδευτεί σε σχολεία όπου κυριαρχούσε η ανθρωπιστική παιδεία. Η διαδικασία όμως αυτής της αγωγής δυστυχώς δεν έφερε το ποθητό αποτέλεσμα, δηλαδή την ενανθρώπιση τους και την καλλιέργεια της ανθρώπινης αρετής, αξίες που αποτελούν το ιδανικό της ανθρωπιστικής παιδείας.

[απόσπασμα από κείμενο του Σπύρο Ρασή Η ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, εκδόσεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, που έχει διαμορφωθεί ως Κριτήριο Αξιολόγησης στο βιβλίο ΕΚΦΡΑΣΗ/ έκθεση για όλες τις τάξεις του Λυκείου Σπ. Κούτρα σελ. 409]

Α. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Να ενημερώσεις την τάξη σου για το περιεχόμενο του κειμένου με γραπτή περίληψη (90-110 λέξεις)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου.
2. Να διερευνήσετε τη συνοχή ανάμεσα στις παραγράφους του κειμένου

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Το θέμα της ανθρωπιστικής παιδείας θα συζητηθεί στην τάξη σου. Να γράψεις μια εισήγηση στην οποία να υποστηρίξεις ότι είναι αναγκαία η ανθρωπιστική παιδεία στην εποχή μας και να προτείνεις αλλαγές που θα έπρεπε να γίνουν στο σχολείο ώστε να ανταποκριθεί σ' αυτό το σκοπό. (500-600 λέξεις)
2. Οι συνθήκες της σύγχρονης ζωής βρίσκονται σε αντίφαση με τα ιδανικά που προσβέυει η ανθρωπιστική παιδεία. Σε ένα άρθρο που θα δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα να περιγράψετε τις αιτίες που προκαλούν το φαινόμενο και να εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με τους τρόπους που θα μπορούσε να ανατραπεί αυτή η κατάσταση. (500-600 λέξεις)